

บทที่ 2

เอกสาร และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเปรียบเทียบลักษณะครูศิลปะที่พึงประสงค์ตามการรับรู้ของครูศิลปะ และนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ความหมายของศิลปศึกษา
2. จุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนศิลปศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
3. ความสำคัญของครู
4. ลักษณะครูที่ดี
5. ลักษณะครูศิลปะที่ดี
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของศิลปศึกษา

ศิลปศึกษา เป็นวิชาที่สำคัญยิ่งวิชาหนึ่ง ที่ช่วยส่งเสริมให้เด็กได้มีพัฒนาการ ทั้งทางสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ และสังคม ทั้งยังช่วยให้เด็กสามารถปรับตัวให้เข้ากับ สภาพแวดล้อม และดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข คำว่า ศิลปศึกษา นี้ มี นักการศึกษา และผู้เชี่ยวชาญทางศิลปศึกษาหลายท่านได้ให้คำนิยามไว้มากมาย ดังนี้

อารี สุทธิพันธุ์ และ วิรุณ ตั้งเจริญ (2518 : บทนำ) ได้ร่วมกันเขียน หนังสือชื่อ "กิจกรรมสร้างสรรค์" โดยให้ความหมายไว้ว่า ศิลปศึกษา คือการให้การ ศึกษาทางด้านศิลปะ และเป็นวิชาสามัญวิชาหนึ่งที่มุ่งส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาส แสดงออกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ รอบๆ ตัว ออกมาเป็นความงามตามทัศนะ ของตน

เลิศ อานันทนะ (2523 : 216) เขียนหนังสือชื่อ "ศิลปะในโรงเรียน"

ได้ให้ความหมายไว้ว่า ศิลปศึกษา หมายถึงวิชาที่จัดการเรียนการสอนขึ้นภายใน โรงเรียนและสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมให้เกิดทุกเพศ ทุกวัย และทุกระดับความสามารถ ได้มีโอกาสแสดงออกอย่างเสรี (Free Expression) ตามความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ความคิดจินตนาการ (Imagination) ตามความสนใจและความถนัดทางธรรมชาติของเด็กแต่ละคน กิจกรรมศิลปะประกอบด้วยการเขียนภาพระบายสี การปั้นแกะสลัก คนตรี ฟ้อนรำ ฯลฯ เป็นต้น

สงวน รอคบุญ (2524 : 28) เขียนหนังสือชื่อ "ศิลปะกับมนุษย์" ได้ให้ความหมายไว้ว่า ศิลปศึกษาเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่ว่าด้วยเรื่องราวของ "มิติทางศิลปะ" ซึ่งจะช่วยให้ผู้ศึกษามีความเข้าใจในคุณค่าของสุนทรียภาพและพฤติกรรมของมนุษย์แต่ละยุคแต่ละสมัย รู้คุณค่าของความผูกพันระหว่างชีวิตกับศิลปะ และบังเกิดค่านิยมต่อศิลปวัฒนธรรมของชาติ รู้จักนำเอาศิลปะมาประยุกต์ให้ชีวิตมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

นิรมล ทิรณสาร สวัสดิบุตร (2525 : 2, 34) เขียนหนังสือชื่อ "ศิลปศึกษากับครูประถม" ได้ให้ความหมายไว้ว่า ศิลปศึกษา คือการศึกษาเรื่องของศิลปะ หรือการศึกษาเรื่องของการสร้างสิ่งใหม่ที่สวยงาม โดยต้องใช้ประสบการณ์ การรับรู้ เหตุผล อารมณ์ และความคิดริเริ่ม เป็นเรื่องช่วยในการสร้าง เป็นวิชาที่จำเป็นต้องจัดไว้ในหลักสูตร เพราะเป็นวิชาที่ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่สำคัญหลายประการ และการเรียนรู้เหล่านี้จะช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนเติบโตขึ้น เป็นผู้ที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข และเจริญก้าวหน้า

ชลอ พงษ์สามารถ (2526 : 1) เขียนหนังสือชื่อ "ศิลปะศึกษากับครูมัธยม" ได้ให้ความหมายไว้ว่า ศิลปศึกษา คือการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้ประสบการณ์ จินตนาการ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ แสดงออกเป็นผลงานต่างๆ เช่น การเขียนภาพระบายสี การปั้น การแกะสลัก การพิมพ์ การประดิษฐ์วัสดุต่างๆ การแสดงออกนี้ ผู้สอนจะต้องวางโครงการสอนระยะยาว โดยการวางแผนการเรียนการสอน จัดเนื้อหา วัสดุ วิธีการอย่างกว้างขวาง เพื่อให้สอดคล้องกับบุคลิกภาพของผู้เรียน

มานพ ถนอมศรี (2526 : 46) เขียนบทความเรื่อง "ศิลปศึกษาจะไปทางไหน" ให้ความหมายไว้ว่า ศิลปศึกษา คือการนำเอาศิลปะมาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด เพื่อเป็นการฝึกฝนการทำงานของสมองให้แก่ผู้เรียน โดยมุ่งที่จะเป็นสิ่งเสริมสร้างให้เป็นคนที่มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพในการคิด เป็นผลดีต่อไปในการศึกษาวิชาอื่นๆ ผู้เรียนมีโอกาสได้คิดแก้ปัญหาและสร้างสรรค์โลกแห่งจินตนาการอันเป็นโลกแห่งความก้าวหน้าทางสมองลงบนกระดาษ ด้วยเทคนิควิธีการทางศิลปะอันเป็นวิชาเดียวเท่านั้นที่มีอิสระภาพ และเสรีภาพในการแสดงออก ให้แก่นักเรียนมากที่สุด เป็นสื่อในการนำและการเรียนรู้

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ศิลปศึกษา เป็นวิชาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีพัฒนาการด้านต่างๆ อย่างสมบูรณ์ โดยเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออก ตามความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และจินตนาการ ออกมาในรูปงานศิลปะ ซึ่งเป็นการเสริมสร้างลักษณะนิสัยที่ดี และพัฒนาบุคลิกภาพให้แก่เด็ก เพื่อให้สามารถปรับตัวและดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

จุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนศิลปศึกษา

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 กำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนศิลปศึกษา ไว้ดังนี้

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์เพื่อพัฒนาศิลปะนิสัยของตนเอง
2. เพื่อสำรวจความถนัดและความสนใจทางศิลปะ
3. เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเห็นคุณค่าและความสัมพันธ์ของศิลปะกับชีวิตประจำวัน
4. เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพโดยปลูกฝังความประณีตละเอียดอ่อน และมีรสนิยมในการเลือกสรรที่จะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม
5. เพื่อส่งเสริมการแสดงออก โดยการค้นคว้า ทดลอง ปฏิบัติกิจกรรมจากความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และเห็นความสำคัญในกิจกรรมร่วมของหมู่คณะ
6. เพื่อให้เกิดความนิยมชมชื่น ที่จะนำไปสู่การอนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมไทย

7. เพื่อเป็นพื้นฐานนำไปสู่งานอดิเรก หรือการประกอบอาชีพ สำหรับผู้
ถนัดและผู้สนใจ

8. เพื่อให้เกิดผลในการผ่อนคลายจิตใจและอารมณ์

สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น วิชาบังคับศิลปศึกษาคือวิชา ทักษะศิลปศึกษา
สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีจุดประสงค์รายวิชาดังนี้

รายวิชา ศ 101 - ศ 102 ทักษะศิลปศึกษา

จุดประสงค์

1. ให้มีความรู้ความเข้าใจขั้นพื้นฐานทางทัศนศิลปศึกษา และสามารถแสดง
ออกได้ตามวุฒิภาวะ
2. ให้สามารถใช้วิชาเลือกศิลปศึกษา เพื่อผ่อนคลายจิตใจและอารมณ์
3. ให้สามารถพิจารณาแนวทางของตนเอง และเลือกเรียนวิชาหมวด
ศิลปศึกษาที่ถนัดได้อย่างมั่นใจ

รายวิชา ศ 205 - ศ 206 ทักษะศิลปศึกษา

จุดประสงค์

1. ให้สามารถสร้างสรรค์งานศิลปะและแสดงออกได้อย่างเสรี
2. ให้รู้จักใช้หลักและวิธีการในการสร้างงานศิลปะโดยการทดลองด้วย
ตนเอง และสามารถสื่อความหมายของผลงานนั้นได้
3. ให้สามารถนำความรู้และประสบการณ์ทางศิลปะไปใช้ในการเลือกแนว
ทางในการศึกษาศิลปะ ตามความถนัดและความสนใจ

ความสำคัญของครู

"ครู" เป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการจัดระบบการศึกษา และการดำเนินการ
เรียนการสอนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ครูเป็นผู้ที่อบรมวางรากฐานให้กับเยาวชน
ของชาติ มีความรู้ความสามารถ เพื่อจะออกไปประกอบอาชีพได้ตรงกับความต้องการ
และความคาดหวังของสังคม ผู้มีวิญญูณครูอย่างแท้จริง ไม่เพียงแต่ทำหน้าที่สอนหนังสือ
เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังเป็นผู้ชี้ทางให้แก่ศิษย์ อบรมศีลธรรมจรรรยาที่ดีให้แก่ศิษย์

มีความเมตตาปราณี ชื่อสัตย์สุจริต มีความอดทนอดกลั้น ซันหมั่นเพียร สิ่งใดก็
 บริสุทธิ์ยุติธรรมเป็นสิ่งที่ครูไม่ละเลยที่จะสั่งสอน โดยไม่เห็นแก่ความเหนื่อยยาก
 (จักรสิน พิเศษสาธิต 2519 : 6-7) ครูได้รับการยกย่องให้อยู่ในทิศเบื้องขวา ซึ่ง
 มีความสำคัญเป็นที่สองรองจากพ่อแม่ ทำให้เราต้องเคารพอยู่ตลอดเวลาเพราะเป็นผู้มี
 พระคุณ คอยสั่งสอนคอยปกป้องรักษาศิษย์อยู่เสมอ (สงวน สุทธิเลิศอรุณ 2524 : 27)
 อาจกล่าวได้ว่า ครูเป็นผู้สร้างคน พัฒนาคคน งานสร้างคนไม่เหมือนกับงานสร้างเครื่อง
 ยนต์กลไก ครูไม่ใ้อาศัยเพียงความรู้และทักษะในการทำงาน แต่ครูจะต้องมีคุณธรรม
 ความดีประกอบ เพื่อเป็นแบบอย่างในการพัฒนาคคน ครูต้องเป็นคนอกทนเป็นอย่าง
 มากในการอบรมสั่งสอน และพัฒนานักเรียน (กมล สุคประเสริฐ 2521 : 9)
 บทบาทของครูในปัจจุบันคงจะยิ่งหนักและเข้มข้นกว่าสมัยก่อนๆ เพราะจะต้องทำหน้าที่แทน
 ผู้ปกครองด้วยการอบรมเด็กแล้วจะต้องอบรม ชักจูง ค่อด้านสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่ยั่ว
 และเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีให้เด็กเห็น นอกจากการสอนแล้วครูยังต้องทำหน้าที่อบรมด้าน
 จริยธรรม คุณธรรม คือการอบรมให้เด็กเป็นคนมีระเบียบวินัย ให้มีความประพฤติชอบ
 มีนิสัยจิตใจที่เหมาะสม รู้จักขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ปฏิบัติให้เด็กมี
 สัจจะ มีเมตตาและสามัคคี (ครูเกิด บ้านอ่างขาว 2527 : 74)

จากแนวความคิดต่างๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว พอสรุปได้ว่า ครูคือผู้ที่ไม่เพียงแต่มี
 หน้าที่อบรมสั่งสอนให้ความรู้แก่ผู้เรียนเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ยังต้องอุทิศแรงกายแรง
 ใจในการอบรมสั่งสอนให้ผู้เรียนมีความคิดดี มีคุณธรรมอันดีงาม เพื่อให้ผู้เรียนเป็น
 บุคคลที่สมบูรณ์ในอันที่จะใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และยังคงเป็นผู้นำและ
 ตัวอย่างที่ดีอีกด้วย

ลักษณะครูที่ดี

กรมสามัญศึกษา (2519 : 211-212) จัดทำหนังสือ "คู่มือผู้บริหารโรงเรียน
 มัธยมศึกษา" ได้กล่าวถึงลักษณะของครูผู้สอนไว้ดังนี้

1. จัดทำโครงการสอนอย่างสมบูรณ์ มีความชัดเจนในเป้าประสงค์ มี
 เนื้อหาสมบูรณ์ และมีการประเมินแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น
2. การเตรียมการสอน เตรียมการสอนให้เนื้อหาวิชาในหลักสูตรสมบูรณ์

โดยมีลำดับขั้นตอนตามหลักการ

3. การเตรียมอุปกรณ์ที่จะใช้ในบทเรียนนั้นๆ ให้ตรงตามจุดประสงค์
อุปกรณ์นั้นๆ หาง่ายและประหยัด สามารถแก้ไขดัดแปลงใช้ได้หลายโอกาส

4. คำเนิรการสอนโดยวิธีการตามลำดับชั้น ศึกษาการใช้อุปกรณ์และใช้ให้
ถูกต้องกับบทเรียน เหมาะสมกับเวลา และเก็บรักษาไว้ให้ดี มีการประเมินผลตาม
กระบวนการเรียนการสอนแต่ละบทเรียนอย่างมีหลักวิชา แล้วแก้ไขข้อบกพร่องด้านการ
เรียนการสอนอยู่เสมอ

5. การออกข้อสอบ มีการออกข้อสอบย่อยกลางภาคและปลายภาคอย่างถูก
ต้องตามหลักเกณฑ์การวัดผล

6. งานธุรการของข้อสอบ ออกข้อสอบให้เสร็จทันและจัดพิมพ์ข้อสอบทันตาม
วันตามกำหนด ตรวจข้อสอบทันเวลาและละเอียดละเอียดในการตรวจ รักษาความลับของ
ข้อสอบ จัดคะแนนให้ถูกต้องตามขบวนการให้คะแนนหรือระดับคะแนน

7. เสียสละเวลาในการสอนซ่อมเสริมหรือทบทวน ตลอดจนให้งานเพิ่มเติม
นอกเหนือเวลาราชการ เพื่อให้การเรียนการสอนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น หรือให้ทันตามหลักสูตร

8. ควบคุมชั้นเรียนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยอยู่เสมอ และหาทางช่วย
ป้องกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่จะเกิดด้วยความประพฤติ และเสริมสร้างทัศนคติที่ดีงามให้มีขึ้น

9. รักษาเวลาในการเข้าสอน และออกจากห้องสอน

10. หาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอๆ เพื่อความแม่นยำในวิชาที่สอนหรือเพื่อ
สร้างศรัทธาแก่ตนเอง

11. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้เกี่ยวข้อง เช่นมีน้ำใจ มีอัธยาศัยที่ดีต่อกัน
เสริมสร้างความสามัคคีและความสงบสุข ไม่ก่อให้เกิดความแตกร้าง

12. มีความคิดริเริ่มในการสร้างสรงานของคนให้ดียิ่งขึ้น หรือเสนอแนะวิธี
ที่ดีในการที่จะพัฒนาการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น

13. ตรวจงานเด็กและแก้ไขข้อผิดพลาดอยู่เสมอๆ

ทรงศักดิ์ ศรีภาพสินธ์ (2519 : 56) เขียนบทความเรื่อง "ทิศทางของ
การศึกษา" กล่าวถึงลักษณะของครูที่ดี ควรประกอบด้วย

1. ครูต้องมีความสามารถในการสอนดี

2. ครูต้องสามารถอบรม แนะนำ และแนะนำเด็กได้
3. ครูต้องช่วยเหลือกิจกรรมด้านต่างๆ ของโรงเรียนได้
4. ครูต้องเป็นผู้รักษาอาชีพครู ใฝ่หาความรู้ให้อาชีพของตนเสมอ
5. ครูต้องช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนได้เป็นอย่างดี

เบญจา แสงมะลิ (2520 : 24-27) เขียนบทความเรื่อง "สมุดปกเขียว" กล่าวถึงภาพพจน์ของครูที่นึกถึงทุกครั้งดังนี้

1. อิ่มแ่มแจ่มใส
 2. รัก และเมตตาศิษย์ทั่วหน้ากัน
 3. ยุติธรรม
 4. กิริยา วาจาสุภาพ
 5. หัวตรง จะนั่งจะเดินท่วงท่ามีสง่า
 6. แต่งกายเรียบร้อยทันสมัย
 7. ตรงต่อเวลา
 8. มาทำงานสม่ำเสมอ
 9. มีวิธีการสอนที่น่าสนใจ ชักจูงให้นักเรียนอยากเรียน
 10. กระทบใจ เมื่อลูกศิษย์ทำผิด เต็มใจไม่อับอายและไม่ถือติงกับครู
 11. แทรกการอบรมสั่งสอนในบทเรียนทันทีที่ศิษย์ประพฤติไม่เรียบร้อย
 12. ให้กำลังใจศิษย์ในการเรียนโดยชมเชย และแนะนำทาง
 13. ส่งเสริมความถนัดของศิษย์ และความสามารถของแต่ละคน
 14. ฝึกให้ศิษย์ทำงานอย่างมีระเบียบ
 15. เอาใจใส่ต่อการเรียนของศิษย์เป็นรายบุคคล ถ้าใครอ่อนก็สอนพิเศษให้
 16. ดูแลศิษย์อย่างใกล้ชิด ติดตามความประพฤติ ทั้งในและนอกเวลาเรียน
 17. สอนศิษย์ให้รู้จักคิด แก้ปัญหาตามเหตุผล
 18. เล่าเรื่องถ่ายทอดเหตุการณ์ต่างๆ ให้ศิษย์ฟังเสมอ
 19. ให้โอกาสศิษย์ทำงานอย่างอิสระ ให้รู้จักแสดงความคิดเห็น รู้จักทำงาน
- เป็นหมู่คณะ
20. เมื่อศิษย์ป่วยไข้จะเยี่ยมเยียนถามข่าวคราวซึ่งศิษย์ทุกคนซาบซึ้งใจไม่รู้ลืม

โทม วรรณศิริ (2521 : 42-44) เขียนบทความเรื่อง "การประชุมทางวิชาการ ครูกับเสถียรภาพของประเทศ" รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับครูที่มีสมรรถภาพไว้ว่า ผู้มีสมรรถภาพในการเป็นครูจะต้องมีความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพอันดี และร่วมมือกับชุมชนได้เป็นอย่างดีโดย

1. ช่วยเหลือชุมชน โดยช่วยแก้ปัญหาของชุมชนได้
2. ทำให้ชุมชนเข้าใจโรงเรียน และสนับสนุนโรงเรียนในทางที่เหมาะสม
3. ให้ความร่วมมือช่วยเหลือบิดามารดา ผู้ปกครองนักเรียน
4. พยายามเสาะหาบุคคลและสิ่งต่างๆ ในชุมชน นำมาใช้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนให้มากที่สุด
5. ร่วมมือกับทางราชการเพื่อปรับปรุงชุมชน

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2521 : 168) จัดให้มีการสัมมนาเรื่อง "ครูผู้ธำรงความมั่นคงของสังคม" ได้สรุปลักษณะของครูที่ดีในค่านต่างๆ ไว้ดังนี้

1. ครูที่ดีควรมีความรู้ทั้งในด้านวิชาสามัญและวิชาครู
2. ทักษะในการสอนของครู ครูที่ดีควรมีการฝึกฝนให้เกิดทักษะในด้านต่างๆ เช่นมีการปรับปรุงเทคนิคใหม่ๆ ในการสอน และหมั่นค้นคว้าปรับปรุงตนเองเสมอ
3. ครูที่ดีควรมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพครู
4. หน้าที่และงานครู ครูที่ดีต้องรู้จักหน้าที่และมีความรับผิดชอบในงานของตน
5. การสอนของครู ครูที่ดีไม่เพียงแต่มุ่งสอนด้านวิชาการ แต่จะต้องอบรมศีลธรรมจรรยาให้ซอกคึกแก่นักเรียนในการที่จะดำรงชีวิตและเป็นเยาวชนที่ดีของชาติ
6. จรรยาบรรณของครู ครูที่ดีต้องทราบว่าตนควรวางตนและประพฤติตนให้เหมาะสมอย่างไร

บรรจง ชูสกุลชาติ (2521 : 40-49) เขียนบทความเรื่อง "วิญญาณครู" กล่าวไว้ว่า ครูควรมีวิญญาณครูดังนี้

1. เป็นผู้ที่ เชื่อถือได้ เพราะมีคุณธรรมและความจริงจัง
2. มีมารยาท
3. มีความใฝ่สูง

4. เห็นความสำคัญของเด็ก เข้าใจและรู้จักเด็ก
5. รู้จักรักษาสุขภาพ
6. มีอคติ
7. ไม่เล่นพรรคเล่นพวก มีhiriโอตัมปะ และยึดมั่นในความถูกต้อง
8. เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ด้วยความเต็มใจ
9. รักโรงเรียน
10. อคทน
11. สัจจิตต่ออาชีพ และชาติบ้านเมือง
12. ภูมิใจในอาชีพของตน
13. ร่วมงานเป็นคณะได้

เสนีย์ มีทรัพย์ (2522 : 33) เขียนบทความเรื่อง "คุณธรรมนิยมใน
 ทรศณะของท่านพุทธทาสภิกขุ" กล่าวถึงลักษณะของครูว่า ควรเป็นผู้มีความรู้เพียงพอ
 และถูกต้องในระดับที่สอน รับฟังและเคารพเหตุผลของผู้อื่น พิจารณาคัดค้านักเรียน
 แต่ละคนด้วยเหตุผล ตัดสินหรือลงโทษนักเรียนอย่างมีเหตุผล มีความคิดริเริ่ม นำวิธี
 การใหม่ๆ มาใช้ปรับปรุงการทำงานของตน มีความยุติธรรม มีอารมณ์มั่นคง และ
 สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ตลอดเวลา ซื่อสัตย์สุจริต รักษาความลับของนักเรียน
 เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือนักเรียนตามสมควร เสียสละเพื่อประโยชน์ของสังคม และ
 ให้ความไว้วางใจแก่ผู้ร่วมงาน

ชุมพล หลักชัย (2525 : 16) เขียนบทความเรื่อง "การสร้างคุณภาพการ
 ศึกษา" ให้ความคิดเห็นว่าลักษณะครูที่ดีควรมีลักษณะด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ด้านคุณธรรม และความประพฤติ พบว่าคุณสมบัติด้านนี้เป็นสิ่งจำเป็นมาก
 กว่าคุณสมบัติด้านอื่นๆ ครูที่มีความประพฤติและมีคุณธรรมจะส่งผลให้ลักษณะอื่นๆ ดีตามไป
 ด้วย คุณธรรมและความประพฤติที่ครูควรมี เช่น ยึดแนวปฏิบัติคือความเที่ยงธรรม
 ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบในหน้าที่การสอน การตรงต่อเวลา การเสียสละเพื่อ
 ส่วนรวม

2. ด้านการสอน พบว่าลักษณะของครูที่ดีจะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการ
 การสอน และมีความสามารถในการอธิบาย สอนให้ศิษย์คิดเป็น และสามารถแก้ปัญหา

เป็นโค้ชด้วยตนเอง เป็นผู้มีทักษะในการบรรยาย อธิบาย ตั้งปัญหา สรุปความคิดเห็น ใช้ภาษาได้ถูกต้อง และเข้าใจหลักสูตรเป็นอย่างดี

3. คำนวิชากร ครูที่ดีต้องเป็นผู้ที่หมั่นหาความรู้อยู่เสมอ รู้จักนำความคิดใหม่ๆ มาปรับปรุงการสอนของตนให้ดียิ่งขึ้น มีการค้นคว้าวิจัยควบคู่ไปกับการสอน

4. คำนการเป็นพลเมืองดี จากการวิจัยพบว่าสังคมมีความต้องการครูที่ดี มั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ส่งเสริมความรักชาติ รู้จักเก็บความลับของทางราชการ เข้าใจการปกครองระบอบประชาธิปไตย เช่น รู้จักสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเองและผู้อื่น รู้จักใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา

5. คำนบุคลิกลักษณะ สังคมต้องการครูที่มีคุณสมบัติเหล่านี้คือ

5.1 มีความศรัทธาในอาชีพครู

5.2 มีระเบียบวินัย

5.3 มีเหตุผล

5.4 สุภาพอ่อนโยน

5.5 อคทนไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค

5.6 ชยันขันแข็งและกระตือรือร้นในการทำงาน

5.7 สุขุมรอบคอบ พุชชัคถ้อยซัดคำ

5.8 รู้จักควบคุมอารมณ์

5.9 กล้าแสดงความคิดเห็น และกระทำสิ่งที่มีเหตุผล และเป็นผู้ที่มี

น้ำใจนักกีฬา

นที เงินประจักษ์ (2526 : 14) เขียนบทความเรื่อง "ทำอย่างไรครูจึงจะสอนดี" ให้ความเห็นว่า ครูที่ดีต้องประกอบด้วยลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีความรู้ดีในเนื้อหาวิชาที่สอน

2. มีความเชื่อมั่นในตนเอง

3. มีความเข้าใจธรรมชาติตามวัยของเด็ก

4. รู้จักกำหนดขอบเขต วางแผน และเตรียมการสอน

5. รู้จักวางตนปรับปรุงบุคลิกภาพ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ตลอดทั้ง

ยอมรับนโยบายของผู้บริหาร

6. รื่องค์ประกอบของการสอน 4 ประการคือ สอนท่าไม้ สอนอะไร สอนอย่างไร สอนแล้วได้ผลเท่าใด

National Commission on Teacher Education and Professional Standard (1962 : 12-16) ในสหรัฐอเมริกา จัดทำหนังสือชื่อ "What You Should Know About New Horizon" ซึ่งได้รายงานการหลักสูตร การฝึกหัดครู และกำหนดลักษณะของครูชั้นอาชีพไว้ดังนี้

1. ต้องมีความรอบรู้
2. มีทักษะและความรู้เฉพาะในการประกอบอาชีพ
3. มีความสามารถในการตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและมีเหตุผล ปฏิบัติภารกิจในขอบเขตอย่างรับผิดชอบในผลการปฏิบัติงานนั้น

4. ให้บริการแก่สังคม มิใช่ทำตามความต้องการหรือผลประโยชน์ส่วนตัว
5. ร่วมมือกับผู้ที่มีอาชีพเดียวกันในการปรับปรุงและบังคับใช้มาตรฐานของอาชีพให้สูงขึ้น

6. ประกอบอาชีพเต็มเวลา
7. ค้นคว้าหาความรู้และทักษะใหม่ๆ เสมอ

ดันฮิล (Dunhill 1965 : 14-17) เขียนบทความเรื่อง "Discipline in The Classroom" กล่าวถึงลักษณะของครูไว้ว่า ครูต้องเป็นผู้มีบุคลิกภาพดี มีความเป็นตัวของตัวเอง มีจิตใจอ่อนโยน มีน้ำเสียงดังฟังชัด มีความเมตตากรุณา มีอารมณ์ขัน มีความรอบรู้ มีความกระตือรือร้น เชื่อถือได้ เสมอต้นเสมอปลาย และมีประสิทธิภาพในการสอน

กิบสัน และ ฮันท์ (Gibson and Hunt 1965 : 242) เขียนหนังสือชื่อ "The School Personal Administration." ได้เสนอความคิดเห็นว่า ครูที่จะปฏิบัติงานได้ดี ต้องมีคุณสมบัติ 3 ประการคือ

1. มีความรู้ทางวัฒนธรรม การพัฒนาการของเด็ก การพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงาน

2. ค่านิยม มีทักษะทางภาษา สื่อความหมายให้เด็กเข้าใจง่าย มี

มนุษยสัมพันธ์ มีการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเสมอ แก้ปัญหาหลักวิชาการและรักงานในอาชีพของตน

3. ด้านความสนใจ สนใจในวิชาที่สอน สนใจนักเรียน ชุมชนและโรงเรียนร่วมมือ ร่วมงาน และสนใจที่จะพัฒนาอาชีพครู

บิดเคิล (Biddle 1967 : 346) เขียนบทความเรื่อง "Methods and Concepts in Classroom Research." กล่าวถึงลักษณะของครูไว้กว้างๆ 3 ประการ ดังนี้

1. ด้านการปฏิบัติงาน เช่นงานสอน มีความรับผิดชอบ สามารถสอนได้ดี มีประสิทธิภาพ มีแนวทางในการวัดผลประเมินผลที่ดี
2. ด้านบุคลิกภาพ การแสดงออกทางกาย อารมณ์ และสังคม
3. ด้านพฤติกรรม เช่น พฤติกรรมการสอน การมีส่วนร่วม

เฮลด์ และ มีวัวร์ (Heald and Moore 1968 : 42) เขียนหนังสือชื่อ "The Teacher and Administrative Relationship in School System." กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้ที่จะเป็นครู จะต้องมึลักษณะทางกาย และทางใจที่นอกเหนือจากคุณสมบัติทางอาชีพของตนดังนี้

1. มีวิจาร์ณญาณ มองโลกในแง่ดี
2. มีมนุษยสัมพันธ์ดี
3. มีเมตตา และปกป้องผู้อื่นเสมอ
4. มีความละเอียด ประณีต สะอาด รอบคอบ
5. มีอารมณ์ที่มั่นคง และคงที่
6. เต็มใจทำงาน และรักงานเสมอ เพราะงานครูเป็นงานที่ต้องเสียสละ

ไรอันส์ และคณะ (Ryans and other 1970 : 9-12) เขียนหนังสือชื่อ "Characteristic of Teachers." กล่าวถึงองค์ประกอบของครูที่ดี 9 ลักษณะ ดังนี้

1. ให้ความอบอุ่นและความเป็นมิตร
2. มีความรับผิดชอบ
3. มีความกระตือรือร้น และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

4. สนใจในความคิดเห็นของนักเรียน
5. สนใจในพฤติกรรมประชาธิปไตยในชั้นเรียน
6. สนใจในความคิดเห็นของผู้บริหารและผู้ร่วมงาน
7. สอนโดยยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง
8. ใช้ภาษาในการสื่อความหมายให้ถูกต้อง
9. มีอารมณ์มั่นคง ปรับตัวได้ดี

ลอเรนซ์ (Lawrence 1970 : 60-66) เขียนบทความเรื่อง "Measuring Teacher Competencies of The Middle." กล่าวถึงงานวิจัยในอเมริกาว่าได้มีการวิจัยเพื่อวัดความสามารถในการปฏิบัติงานของครู โดยสร้างแบบสอบถามวัดความสามารถของครูใน 3 ลักษณะคือ

1. ด้านการปฏิบัติตัวของครู ซึ่งเกี่ยวกับบุคลิกภาพ ความเชื่อมั่นในตัวเอง ความมั่นคงในอารมณ์ ความพร้อมที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลง รักเด็ก ยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ด้านการมีจิตใจเป็นประชาธิปไตย ยอมรับฟังผู้อื่น มีความรับผิดชอบ กระตือรือร้นที่จะพัฒนาตนเองเสมอ
3. ด้านมนุษยสัมพันธ์ การอุทิศเพื่อความเจริญก้าวหน้าของเด็ก สนใจเอาใจใส่เด็กนักเรียนทั้งภายในและนอกโรงเรียน

เบรมเบค (Brembeck 1971 : 447-481) เขียนหนังสือชื่อ "Social Foundation of Education." มีความตอนหนึ่งกล่าวถึงบทบาทของครูสรุปได้ดังนี้

1. บทบาทในห้องเรียน ซึ่งเป็นบทบาทที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนได้แก่
 - 1.1 เป็นสื่อกลางในการเรียนรู้ เป็นสื่อกลางระหว่างนักเรียนกับวิชาที่สอน ซึ่งบทบาทนี้เป็นบทบาทที่สำคัญที่ครูจะได้รับการฝึกฝนเพื่อที่จะสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูต้องวางแผนถึงความสนใจ และสร้างความหมายในการเรียน และให้ประสบการณ์แก่นักเรียน ครูต้องสร้างสัมพันธ์กับนักเรียน รู้จักการจัดห้องเรียน มีการใช้วัสดุอุปกรณ์ในการสอน
 - 1.2 บทบาทในการเป็นผู้ทำการทดสอบ ครูต้องวัดผลการเรียนและความก้าวหน้าของนักเรียนในแต่ละภาคการศึกษา และให้คะแนนนักเรียน

1.3 บทบาทในการเป็นผู้รักษาระเบียบวินัย บรรทัดฐานของโรงเรียน และให้นักเรียนปฏิบัติตามกฎที่วางไว้

1.4 บทบาทในการเป็นผู้ที่นักเรียนมีความไว้วางใจ ครูต้องเป็นผู้ที่นักเรียนมีความเชื่อมั่นและไว้วางใจ และสามารถให้คำปรึกษาแก่นักเรียนได้ การที่นักเรียนมีความเชื่อมั่นในครูเพียงคนเดียวขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพของครู ความสนใจและความรับผิดชอบของครูที่มีต่อหน้าที่การงาน

1.5 ครูเป็นเสมือนตัวแทนของชุมชนในชั้นเรียน ที่จะประสานค่านิยม ศีลธรรม และการสมาคมกับคนในระดับอื่นๆ ระหว่างนักเรียนกับชุมชน

1.6 เป็นเสมือนพ่อแม่ของนักเรียน ครูได้รับการคาดหวังเป็นเสมือนพ่อแม่ที่สองของนักเรียน ซึ่งครูจะต้องคอยดูแลความปลอดภัยตลอดจนความเป็นอยู่ของนักเรียน

1.7 เป็นที่ปรึกษาในการเรียนของนักเรียน ครูต้องคอยช่วยเหลือนักเรียนในการวางแผนการเรียน แก้ไขปัญหาในการเรียนรู้ต่างๆ แก่นักเรียน

2. บทบาทนอกห้องเรียน ซึ่งจะต้องเกี่ยวข้องกับเพื่อนครู ผู้บริหาร และคนอื่นๆ ดังนี้

2.1 บทบาทเป็นผู้ร่วมงาน ซึ่งจะถือว่าครูทุกคนต้องมีความรู้ความสามารถในวิชาชีพ และมีสิทธิเท่าเทียมกัน

2.2 บทบาทเป็นผู้เชี่ยวชาญในวิชาชีพชั้นสูง ซึ่งบทบาทนี้จะเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่างๆ ของสมาคมวิชาชีพครู

2.3 บทบาทเป็นลูกจ้าง

2.4 บทบาทเป็นผู้บังคับบัญชา

2.5 เป็นผู้รับคำปรึกษา เป็นผู้เชี่ยวชาญหรือที่ปรึกษาในระบบโรงเรียน ถือว่าครูเป็นผู้รับคำปรึกษา และปฏิบัติตามคำแนะนำในการปรับปรุงการเรียนการสอน

3. บทบาทในชุมชน ครูมีบทบาทต่อสังคมและชุมชนในฐานะที่เป็นผู้นำของชุมชน และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ นอกจากนั้นยังคาดหวังว่า ครูจะต้องเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับเด็ก

อาร์มสตรอง (Armstrong 1973 : 51-55) เขียนบทความเรื่อง "Performance Evaluation." ได้เสนอผลการปฏิบัติงานของครูที่มีประสิทธิภาพไว้เป็นข้อๆ ดังนี้

1. เตรียมการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ประเมินการสอนของตนเองเสมอ
3. พัฒนาทักษะในการสอนของตนเองเสมอ
4. มีเทคนิคในการกระตุ้นนักเรียนให้สนใจเรียน
5. ประยุกต์ใช้หลักทางจิตวิทยาให้เป็นประโยชน์แก่การเรียนการสอน
6. กำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมในการเรียนการสอน
7. เข้าใจและนำหลักการเรียนรู้มาใช้ในการเรียนการสอน
8. สร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้เป็นประชาธิปไตย
9. ปรับปรุงกิจกรรมในห้องเรียนให้สอดคล้องกับสภาพของสังคม
10. ปรับปรุงตนเองให้คุ้นเคยกับสภาพของกลุ่มนักเรียน
11. ช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหา
12. จัดกิจกรรมและสภาพการเรียนการสอนให้ส่งเสริมพฤติกรรมที่พึงปรารถนาของนักเรียน
13. ช่วยเหลือนักเรียนแต่ละคนให้ได้รับความสำเร็จ
14. พัฒนาการศึกษานักเรียนด้านความรู้และสติปัญญา
15. มีเทคนิคและวิธีการวัดผลที่ดี และใช้ผลจากการทดสอบในการปรับปรุงสภาพการเรียนการสอน
16. มีเทคนิควิธีการสอนพิเศษแก่นักเรียนที่เรียนได้เร็ว
17. ช่วยให้นักเรียนแต่ละคนปรับตัวได้
18. ช่วยลดความวิตกกังวลของนักเรียน
19. ติดต่อปรึกษากับผู้ปกครองเมื่อมีปัญหา
20. มีการศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคล
21. ให้คำแนะนำช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดทักษะในการทำงาน

คัลลาแฮน และ คลาร์ก (Callahan and Clark 1977 : 381-323) ได้ร่วมมือกันเขียนหนังสือชื่อ "Teaching in The Secondary School." มีความตอนหนึ่งกล่าวถึงครูมัธยมศึกษาคควรมีสมรรถภาพ ดังนี้

1. การวางแผนการเรียนการสอน
2. การกระตุ้นความสนใจ
3. การอธิบายความคิด ตั้งคำถาม และฝึกทักษะนักเรียน
4. การจัดให้มีการอภิปราย และการเรียนกลุ่มย่อย
5. การสอนเสริมแก่นักเรียนเป็นรายบุคคล
6. การวัดผลประเมินผลด้วยวิธีการต่างๆ
7. การสร้างและการใช้สื่อการสอน
8. การเป็นครูอาชีพ เช่นการวิเคราะห์การสอนและการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับ

การสอน

ไวแกนค์ (Weigand 1977 : 6) เขียนหนังสือชื่อ "Implementing Teacher Competencies Positive Approach to Personalizing Education." กล่าวถึงครูที่มีประสิทธิภาพว่า

1. คำนึงถึงระดับสติปัญญาของนักเรียนและความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. สอนตามวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. สามารถใช้ถ้อยคำที่ชัดเจนช่วยให้เด็กคิด และกระตุ้นให้ผู้เรียนนำประสบการณ์เดิมมาใช้
4. สามารถสอนได้อย่างมีลำดับขั้น
5. มีเทคนิคในการวัดผลประเมินผล
6. พัฒนาให้เด็กมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
7. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

จากลักษณะครูที่ดีดังกล่าวมาแล้ว อาจสรุปได้ว่า ลักษณะครูที่ดีควรเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพที่ดี และมีมนุษยสัมพันธ์ดีต่อครูและนักเรียน รวมทั้งบุคคลอื่นๆ เป็นคนมีเหตุผล มีความยุติธรรม มีความซื่อตรง เป็นคนตรงต่อเวลา มีความเป็น

ประชาธิปไตย มีวาจาสุภาพอ่อนน้อม มีความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน มีความเมตตากรุณา นอกจากการมีบุคลิกภาพที่ดีแล้ว จะต้องเป็นผู้ที่รอบรู้ มีความรู้ที่ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมเสมอ มีทักษะในการสอนดี มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีเทคนิคในการจัดกิจกรรมการสอนดี รวมทั้งมีเทคนิคในการวัดผลที่ดีด้วย

ลักษณะครูศิลปะที่ดี

ครูศิลปะที่ดีก็ควรมีลักษณะที่ดี เช่นเดียวกับครูที่ดีทั่วไป ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่เนื่องจากวิชาศิลปะศึกษามีลักษณะเนื้อหาวิชา ตลอดจนการจัดกิจกรรมและวิธีการที่แตกต่างจากวิชาอื่นๆ ดังนั้นครูศิลปะจึงควรมีลักษณะที่ดีซึ่งเป็นแนวทางเฉพาะของศิลปะศึกษา มีทักษะและความสามารถด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนศิลปะศึกษา เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนแก่นักเรียนและครูผู้สอนด้วย ลักษณะที่ดีของครูผู้สอนศิลปะ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญและนักการศึกษาศิลปะศึกษา ได้เสนอแนวคิดไว้ดังนี้

เลิศ อานันท์นทะ (2518 : 12-13) เขียนหนังสือชื่อ "ศิลปะกับเด็ก" ได้ให้ความเห็นว่า ผู้สอนศิลปะจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจจิตวิทยาการศึกษา พร้อมทั้งความรู้พื้นฐานทางศิลปะเบื้องต้นสามารถอธิบายความหมายได้อย่างแจ่มชัด มีความสนใจและสามารถเข้าใจนักเรียนได้เป็นอย่างดี ผู้มีคุณสมบัติเหล่านี้ย่อมเป็นครูที่ดีมากกว่าผู้ที่มีความสามารถทางศิลปะแต่เพียงอย่างเดียว และจากการสำรวจทัศนคติของนักเรียนระดับประถมปีที่ 2-4 ครูที่เป็นที่ต้องการของนักเรียน มีคุณสมบัติเรียงตามความต้องการดังนี้

1. มีความรู้ดี สามารถให้คำอธิบายได้อย่างแจ่มชัด
2. เอาใจใส่ และสามารถเข้าใจนักเรียนได้เป็นอย่างดี
3. ร่าเริงแจ่มใส มีอารมณ์ขัน
4. มีลักษณะเป็นผู้นำ สามารถแก้ไขปัญหาได้รวดเร็ว
5. บุคลิกลักษณะท่าทาง และการแต่งกายดี
6. ให้ความรักความอบอุ่น เป็นที่พึ่งของนักเรียน
7. ความเป็นประชาธิปไตย เคารพ ยอมรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น

8. มีความเป็นกันเอง นำคบหาสมาคมในทุกๆ โอกาส
9. กระตือรือร้น นำความรู้ใหม่ๆ มาสอนนักเรียน
10. เป็นคนธรรมดาสามัญ ไม่เจ้ายศเจ้าย่าง

หจข พรมมูล (2522 : 31-32) เขียนบทความเรื่อง "ครูศาสตร์บัณฑิตในวิทยาลัยครู" กล่าวถึงสมรรถภาพที่พึงประสงค์สำหรับครู ศิลปศึกษา คือ มีความรู้ความสามารถในแขนงศิลปศึกษา ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ สามารถปฏิบัติงานทางศิลปะได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความเข้าใจในหลักสูตรอย่างละเอียดลึกซึ้ง และทราบถึงความมุ่งหมายของหลักสูตร ตลอดจนความมุ่งหมายรายวิชาต่างๆ รวมทั้งเป็นนักพัฒนาหลักสูตรศิลปศึกษาค้นคว้า มีความสามารถในการสอนและใช้เทคนิควิธีการสอนที่จะนำความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศิลปศึกษาสู่ผู้เรียนด้วยขบวนการที่เหมาะสม มีหลักเกณฑ์การวัดผลประเมินผลที่ดี มีความเฉลียวฉลาดสามารถในการประยุกต์ดัดแปลง กล่าวแสดงความคิดอย่างมีเหตุผล และกล้าแสดงออกในขณะเดียวกัน

นิรมล ศิรณสาร สวัสดิศุบุตร (2525 : 38-40) เขียนหนังสือชื่อ "ศิลปศึกษากับครูประถม" ได้กล่าวถึงบทบาทสำคัญของครูในการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียน สิ่งแรกคือครูจะต้องมีความเข้าใจว่า ศิลปศึกษามีประโยชน์แก่ชีวิตเขาอย่างไร และช่วยให้นักเรียนเรียนรู้กันต่างๆ อย่างไร ครูต้องใช้ความคิดในการวางแผนการสอนที่จะให้เกิดผลดีที่สุด โดยทำเป็นขั้นตอนนี้

1. วางโครงการสอนระยะยาว
2. ทำแผนการสอนเฉพาะคราว
3. คำเนิการสอนตามแผนที่วางไว้
4. ประเมินผลทันทีที่สอนเสร็จแต่ละครั้ง

นอกจากการสอนแล้วครูควรมีบุคลิกลักษณะที่ดี ทั้งกาย วาจา และใจ อีกด้วย

ทิสนา แซมณี (2526 : 111) เขียนหนังสือชื่อ "หลักและแนวปฏิบัติในโรงเรียนประถมศึกษา" กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของครูผู้สอนศิลปศึกษา ดังนี้

1. ครูควรศึกษาแผนการสอนล่วงหน้า
2. ครูควรปรับแผนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น จัดกิจกรรมให้เหมาะสม

สมกับนักเรียน ส่งเสริมความสนุกสนานเพลิดเพลิน และการแสดงออกของนักเรียน

3. ครูควรให้นักเรียนแสดงความสามารถ ความคิดสร้างสรรค์
4. ครูควรสร้างบรรยากาศที่ดี มีความเป็นกันเองกับนักเรียน แสดงความสนใจในตัวนักเรียนให้ทั่วถึง และส่งเสริมการทำงานร่วมกัน
5. ครูควรระลึกเสมอว่า การสอนศิลปะไม่ได้มุ่งให้นักเรียนเป็นศิลปิน แต่เป็นการปูพื้นฐานให้นักเรียนมีความสำนึกในคุณค่า และประโยชน์ของศิลปะ ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม และมีความคิดสร้างสรรค์ สามารถนำศิลปะมาประยุกต์ให้เกิดคุณค่า และรสนิยมที่ดี
6. ครูควรใช้วัสดุอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น
7. ให้โอกาสนักเรียนชี้แจงผลงาน อภิปราย และแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน
8. ควรฝึกให้นักเรียนรักษาความสะอาดสถานที่ และเครื่องมือเครื่องใช้ หลังจากเสร็จงาน และปลูกฝังความรับผิดชอบในการทำงาน
9. ในการประเมินผลครูควรพิจารณาความคิดสร้างสรรค์ ยอมรับผลงานนักเรียน
10. ควรจัดให้มีการแสดงผลงานนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้ชื่นชมผลงานของตนเอง และเป็นแนวคิดแก่ผู้อื่น

เฉชา นุชคอนไผ่ (2527 : 41-44) เขียนบทความเรื่อง "ครูศิลปะร่วมสมัย" กล่าวถึงครูผู้สอนศิลปะศึกษาว่า จำเป็นต้องมีคุณสมบัติอันเป็นพื้นฐานที่ดี เหมาะสมกับวิธีสอนแบบสร้างสรรค์ คือมีความรู้ความสามารถในวิชาศิลปะศึกษา สามารถอภิปรายหรือตอบปัญหาได้ละเอียดชัดเจน สามารถเขียนคำราหรือเอกสารประกอบการสอนได้ มีประสบการณ์หรือจิตสำนึกของความเป็นครู ติดตามข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับงานศิลปะอยู่เสมอ สามารถนำความรู้ด้านอื่นๆ มาประยุกต์ใช้ในงานศิลปะได้ นอกจากนั้นแล้ว ความใจเย็น สุขุมรอบคอบ การแต่งกายสุภาพ การพูดจาชัดเจน การยิ้มแย้มแจ่มใส ความอดทนในการปฏิบัติงาน ประหยัด ตรงต่อเวลา ปฏิบัติงานด้วยความเป็นระเบียบประณีต มีมนุษยสัมพันธ์ที่เหมาะสม มีจรรยาบรรณในอาชีพ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่อ่อนน้อมถ่อมตน เคารพพระลึกลงพระคุณครูอาจารย์ ชอบค้นคว้าและการ

สร้างสรรค์ผลงานให้แปลกใหม่อยู่เสมอเป็นลักษณะที่จำเป็นในการพัฒนาบุคลิกภาพของครูผู้สอนศิลปศึกษา

ปาสตัน (Paston 1973 : 16-20) เขียนหนังสือชื่อ "Learning to Teach Art." ได้กล่าวถึงลักษณะครูศิลปะที่มีประสิทธิภาพว่าจะต้องประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 4 ประการคือ

1. ต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถหยั่งรู้ และเข้าถึงผู้เรียน
2. ต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการรับรู้ถึงความรู้สึกภายในของผู้เรียนได้
3. ต้องเป็นผู้มีความรู้ มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้
4. ต้องเป็นผู้ที่รู้จักคุณค่าของตนเอง และของผู้เรียน

National Art Education Association of The United States of America (1977 : 47) ได้กำหนดมาตรฐานของ ลักษณะครูศิลปะไว้ว่า ครูผู้สอนศิลปะควรเป็นผู้มีความรู้ในเนื้อหาเป็นอย่างดี สามารถสร้างผลงานศิลปะของตนเองได้ และมีความสามารถในการสอน นอกจากนั้นแล้วควรผ่านการศึกษาตามมาตรฐานคือ ผ่าน การศึกษาวิชาศิลปนิพนธ์ ประวัติศาสตร์ศิลป์ สุนทรียศาสตร์ ศิลปวิจารณ์ มีความสามารถและทักษะในการถ่ายทอดขบวนการ โครงสร้าง เทคนิควิธีการแสดงออกในการ สร้างงานศิลปะ นอกจากนั้นจะต้องมีส่วนร่วมในขบวนการเรียนการสอน หรือสาธิตให้เห็นความสามารถในงานศิลปะ จะต้องเป็นคนที่มีความคิดสร้างสรรค์ แสดงความคิดริเริ่มช่วยการสร้างงานศิลปะ สามารถแสดงบทบาทครูศิลปะในชั้นเรียนได้อย่างสมบูรณ์ และต้องมีความรู้ในเรื่องพื้นฐานของศิลปะที่มีผลต่อชุมชน หรือสังคมนั้นด้วย

ลินเดอร์แมน (Linderman 1980 : 45-46) เขียนหนังสือชื่อ "Teaching Secondary School Art." ได้กล่าวถึงลักษณะครูศิลปะที่ดีดังนี้

1. สอนดี และออกหน้าในการสอน สามารถถ่ายทอดความรู้ให้เด็กเกิดความรู้สึกสนใจ
2. เป็นคนตรงไปตรงมา รู้จักตนเองและมีความสามารถ
3. ดูแลนักเรียนอย่างทั่วถึง เข้ากับนักเรียนได้ดี สนใจนักเรียนอย่างแท้จริง
4. ขอมรับนับถือ มีศรัทธาคือเด็ก และเชื่อว่าเด็กยอมรับคนด้วย

5. เปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม และยอมรับฟังความคิดเห็น
6. วางตนเป็นที่ยอมรับนับถือของนักเรียนและคนทั่วไป
7. เป็นคนก้าวหน้าทันสมัย
8. รักความสามัคคี ไม่อวดดีไม่เห็นแก่ตัว
9. เป็นคนกระตือรือร้นในการสอน และการทำงาน
10. เป็นคนมีอารมณ์ขัน มีความสุข
11. ให้ความช่วยเหลือผู้อื่น มีความเห็นใจและเข้าใจความแตกต่างระหว่าง

บุคคล

โลเวนเฟลด์ (Lowenfeld 1982 : 249-253) เขียนหนังสือชื่อ "Creative and Mental Growth." ไคล์กล่าวถึงลักษณะครูศิลปะในระดับมัธยมว่าเป็นผู้มีความสำคัญมาก เพราะธรรมชาติของวิชาศิลปะมีลักษณะดึงดูดความสนใจของเด็กอยู่แล้ว ดังนั้นครูศิลปะควรสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนให้เกิดความชื่นชอบ เพราะมีโอกาสใกล้ชิดกับผู้เรียน สร้างความไว้วางใจ ยอมรับในผู้เรียนเท่าๆกับการยอมรับตนเอง สร้างบรรยากาศให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการสอนและแนะนำได้ดี นอกจากนี้การวัดผลประเมินผลงานนักเรียนนับเป็นเรื่องสำคัญ เพราะนักเรียนถือว่าครูเปรียบเสมือนผู้วางมาตรฐานในการตัดสินผลงานเขา ดังนั้นครูไม่เพียงเป็นผู้ตัดสินผลงานอย่างเฉยๆเท่านั้น จะต้องเข้าใจถึงแนวความคิดของนักเรียนในการสร้างผลงานเป็นสำคัญด้วย

ไมเคิล (Micheal 1983 : 106-107) เขียนหนังสือชื่อ "Art and Adolescence." ไคล์กล่าวถึงลักษณะครูศิลปะโดยรวมรวมลักษณะของครูที่ดีจากผลงานวิจัยต่างๆ ว่าควรมีลักษณะดังนี้

1. มีความสามารถในการสอน
2. มีการค้นคว้าทดลอง และใช้หลักจิตวิทยาอย่างกว้างขวาง
3. เป็นผู้ใจเย็น เห็นอกเห็นใจ และเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
4. มีความสามารถในการสร้างประสบการณ์ให้เกิดความรู้ใหม่ๆ และประสบการณ์ทางสุนทรียศาสตร์

5. มีความสามารถในการรับรู้ และหาประสบการณ์ให้เกิดการเรียนรู้
6. มีสัมมาคารวะ ยิ้มแย้มแจ่มใส
7. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
8. มีทักษะในการตั้งคำถาม และตอบคำถามด้วยความเต็มใจ
9. มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนอย่างกว้างขวาง
10. มีความยุติธรรม และเข้าใจในหลักของการวัดประเมินผล

จากลักษณะครูศิลปะดังกล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า ลักษณะครูศิลปะที่ดีก็มีลักษณะของครูที่ดีโดยทั่วไป หากแต่ว่ามีลักษณะที่แตกต่างออกไปบ้างเพียงในรายละเอียดปลีกย่อย เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะวิชา จึงอาจกล่าวได้ว่า ลักษณะที่ดีของครูศิลปะควรเป็นบุคคลที่มีบุคลิกลักษณะที่น่าเคารพนับถือ มีความเมตตากรุณา มีความมานะพยายาม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เอาใจใส่ต่อศิษย์ และมีศรัทธาต่ออาชีพครูอย่างแท้จริง นอกจากนี้มีบุคลิกภาพที่ดีแล้ว ครูศิลปะควรเป็นผู้มีความรู้ดี มีความสามารถในการสอน และจัดกิจกรรมศิลปะศึกษาได้เป็นอย่างดี ใช้เทคนิควิธีการสอนที่จะนำความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศิลปะศึกษา ผู้เรียนด้วยกระบวนการที่เหมาะสม นอกจากนั้นควรมีการติดตามผลการปฏิบัติงานของนักเรียน ด้วยเทคนิควิธีการวัดผลที่ดีด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

สุวรรณ เนตยากร (2520 : 34-54) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของนักเรียนและผู้ปกครองเกี่ยวกับขอบเขตหน้าที่และลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในระดับมัธยมศึกษา" มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาเกี่ยวกับขอบเขตหน้าที่ และลักษณะที่พึงปรารถนาของครูมัธยมศึกษา ตัวอย่างประชากรในการวิจัยได้แก่ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลาย ของโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร 10 โรงเรียน จำนวน 230 คน และผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 230 คน ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเห็นสอดคล้องกันดังนี้ คือ

1. ความรู้ของครู ทั้งความรู้วิชาสามัญและความรู้วิชาครู ที่จำเป็นมากคือ ความรู้ในด้านหลักสูตรวิธีสอน หลักการวัดผลประเมินผล วิธีการสร้างอุปกรณ์การสอน

การศึกษาหลักจิตวิทยาและการแนะแนว ตลอดจนความรู้ความสามารถพิเศษ เช่น ความสามารถทางนาฏศิลป์ และดนตรี พิมพ์ศิลป์ ศิลปะ การช่างและงานประดิษฐ์ต่างๆ

2. ทักษะในการสอนที่จำเป็นมากได้แก่ ทักษะในการสอนแบบใช้นักเรียนเป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดความรู้ การใช้สื่อความหมาย ตั้งคำถามและตอบคำถามได้อย่างเหมาะสม การควบคุมชั้นเรียนได้ดี การให้งานและตรวจงานอย่างมีประสิทธิภาพ ครูต้องมีความชำนาญในวิชาที่ตนสอน ตลอดจนทักษะในการใช้วัสดุอุปกรณ์

3. ลักษณะครูที่พึงปรารถนาได้แก่ หน้าตาอึดอัดแจ่มใส แต่งกายสุภาพ เสียงดังชัดเจน มีลักษณะผู้นำ ตรงต่อเวลา มีความรับผิดชอบ มีมนุษยสัมพันธ์ รู้จักควบคุมอารมณ์ มีเหตุผล รักษาเสรีภาพในอาชีพครู มีความคิดริเริ่ม

4. หน้าที่การงานของครู หน้าที่ที่จำเป็นมากคือหน้าที่ในการสอน เสรีภาพในการสอน จัดทำอุปกรณ์ ตรวจงานของนักเรียน เข้าประชุมครู เข้ารับการอบรมความรู้ อบรมนักเรียน ร่วมมือในกิจกรรมของโรงเรียนและชุมชน

นอกจากนี้ นักเรียนยังให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับลักษณะของครูที่ดีคือ ครูควรมีความยุติธรรม มีความถนัดและชำนาญในวิชาที่สอน และครูควรอึดอัดแจ่มใส ผู้ปกครอง ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับลักษณะครูที่ดีว่า ครูควรตั้งใจสอน และสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ครูควรรู้หลักในการอบรมนักเรียนให้เป็นคนดี

สุพจน์ ศุภกุล (2521 : 55) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "สมรรถภาพของครูมัธยมศึกษา ตามความต้องการของชาวเชียงใหม่" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการเกี่ยวกับสมรรถภาพของครูมัธยมศึกษาในค่านต่างๆ กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษา ครู นักเรียน และผู้ปกครองในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 587 คน ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการเกี่ยวกับสมรรถภาพครูมัธยมศึกษาในค่านต่างๆ ของกลุ่มประชากรทั้ง 4 กลุ่ม ไม่แตกต่างกันที่ระดับ 0.05 และปรากฏว่า กลุ่มผู้บริหารการศึกษาและกลุ่มผู้ปกครองต้องการสมรรถภาพค่านหลักผู้ตรการเรียนการสอนมากที่สุด ในขณะที่กลุ่มครูและนักเรียนต้องการสมรรถภาพค่านแนะแนว ปกครองชั้นเรียนมากที่สุด

วิไลวรรณ ทรัพย์เจริญ (2522 : 72-73) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูภาษาไทย และนักเรียน เกี่ยวกับสมรรถภาพครูภาษาไทย" มี

วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของ ผู้บริหารการศึกษา ครูภาษาไทย และนักเรียน กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นผู้บริหารการศึกษา ครูภาษาไทย และ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่อยู่โรงเรียนเดียวกันในส่วกลาง จำนวน 10 โรงเรียน ผู้บริหารจำนวน 30 คน ครูภาษาไทย 112 คน นักเรียน 314 คน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหาร ครูภาษาไทย และนักเรียน มีความเห็นสอดคล้องกันว่า สมรรถภาพที่จำเป็น มากที่สุดสำหรับครูภาษาไทยได้แก่ สมรรถภาพในการสอน มีเหตุผล ชัด และ กระตือรือร้นในการสอน และปรับปรุงการสอน ใช้ภาษาไทยได้ดีในการพูด เสียงชัดเจน ฟังเข้าใจง่าย ส่วนสมรรถภาพที่เห็นว่าจำเป็นน้อยสำหรับครูภาษาไทยคือ การแนะแนว ปัญหาส่วนตัว และการให้คำแนะนำผู้ปกครอง จากการเปรียบเทียบความคิดเห็น ระหว่างผู้บริหาร ครูภาษาไทยและนักเรียน ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

จอมใจ นิรัญทรัพย์ (2524 : 65-71) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคาดหวังของผู้บริหารโรงเรียน ศึกษานิเทศก์ และนักเรียนที่มีต่อครูสังคมศึกษา" มี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการปฏิบัติตามบทบาท และบุคลิกลักษณะของครูสังคมศึกษา ตามความคาดหวังของผู้บริหารโรงเรียน ศึกษานิเทศก์ และนักเรียน ตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ผู้บริหาร 175 คน ศึกษานิเทศก์ 30 คน นักเรียน ระดับมัธยมศึกษา 675 คน โดยสุ่มตัวอย่างประชากรแบบแบ่งชั้น จากโรงเรียนและ หน่วยศึกษานิเทศก์ ในกรุงเทพมหานคร และเขตการศึกษา 12 เขต ผลการวิจัยพบว่า ความคาดหวังของผู้บริหารโรงเรียน และศึกษานิเทศก์ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ ระดับ 0.05 และบุคลิกลักษณะของครูสังคมศึกษาที่นักเรียนคาดหวังว่าจำเป็นมากที่สุด ได้แก่ การมีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนอย่างลึกซึ้ง ใจกว้างพร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็น ของผู้อื่น มีความเชื่อมั่นและเห็นคุณค่าของวิชาที่ตนสอน

จันทิมา สุวรรณพรหม (2528 : 58-63) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ลักษณะครู วิทยาศาสตร์ที่พึงประสงค์ตามการรับรู้ของครูวิทยาศาสตร์และนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบลักษณะครูวิทยาศาสตร์ที่พึงประสงค์ ระหว่างการรับรู้ของครูวิทยาศาสตร์ และนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ครูวิทยาศาสตร์จำนวน 112 คน และนักเรียนมัธยม ศึกษาตอนปลาย แผนการเรียนวิทยาศาสตร์ จำนวน 481 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่าง

โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 16 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามสำหรับครูและนักเรียน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. ด้านคุณธรรม โดยเฉลี่ยแล้วครูวิทยาศาสตร์และนักเรียนเห็นด้วยว่า ลักษณะครูวิทยาศาสตร์ที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรมมีความจำเป็นมาก และมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การมีความรับผิดชอบในหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความยุติธรรมนั้นเป็นลักษณะที่จำเป็นอย่างยิ่ง
2. ด้านเนื้อหา โดยเฉลี่ยแล้วมีความเห็นว่าจำเป็นมากและเห็นด้วยว่าการมีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนอย่างกว้างขวางเป็นลักษณะที่จำเป็นอย่างยิ่ง
3. ด้านการสอน โดยเฉลี่ยแล้วมีความเห็นว่าจำเป็นมาก และเห็นด้วยว่าการมีความมั่นใจในการสอนนั้นเป็นลักษณะที่จำเป็นอย่างยิ่ง
4. ด้านการวัดผลประเมินผล มีความเห็นสอดคล้องกันว่าจำเป็นมาก
5. ด้านบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ โดยเฉลี่ยแล้วกลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าจำเป็นมาก และเห็นด้วยว่า การยอมรับความสามารถของนักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็น และกระทำในสิ่งที่มีเหตุผล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นลักษณะที่จำเป็นอย่างยิ่ง

มงคล แก้วพวงงาม (2528 : 86-88) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "คุณสมบัติที่พึงประสงค์ของอาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปศึกษาในวิทยาลัยครู" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบทัศนะของอาจารย์ นักศึกษา และครูประจำการ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยอาจารย์ 47 คน นักศึกษาเป็นนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และนักศึกษาปริญญาตรี วิชาเอกศิลปศึกษา จำนวน 196 คน ครูประจำการเป็นครูที่กำลังอยู่ระหว่างการอบรมครูประจำการ วิชาเอกศิลปศึกษา จำนวน 202 คน รวม 445 คน จากวิทยาลัยครูทั่วประเทศ ผลการวิจัยพบว่า ทัศนะของอาจารย์ นักศึกษา และครูประจำการที่มีต่อคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของอาจารย์ผู้สอนศิลปศึกษาในวิทยาลัยครู มีดังนี้

1. ด้านการสอน กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นสอดคล้องกันว่า มีความสำคัญอยู่ในเกณฑ์มาก ข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ สามารถอธิบายหลักการในวิชาศิลปะแก่ผู้เรียนได้ชัดเจน จัดเทคนิคการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน บอกวัตถุประสงค์ของการเรียนและการปฏิบัติงานแก่นักศึกษาก่อนลงมือปฏิบัติงาน

2. **ด้านการนิเทศการสอน** กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นแตกต่างกัน อาจารย์มีความเห็นว่ามีความสำคัญอยู่ในเกณฑ์มากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ บอกลักษณะผลการวัดผลการฝึกสอนแก่นักศึกษาได้ นักศึกษาและครูประจำการมีความเห็นว่ามีความสำคัญอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดและความเห็นสอดคล้องกันคือ มีมนุษยสัมพันธ์กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. **ด้านการให้คำปรึกษา** อาจารย์เห็นว่ามีความสำคัญอยู่ในเกณฑ์มากเป็นส่วนใหญ่ ครูประจำการและนักศึกษาเห็นว่ามีความสำคัญอยู่ในเกณฑ์มากและปานกลาง ข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดสำหรับอาจารย์และครูประจำการคือ สามารถอธิบายโครงสร้างของหลักสูตรศิลปศึกษาแก่นักศึกษาได้

4. **ด้านวิชาการ** กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นแตกต่างกัน ทิศนะของอาจารย์ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ สามารถอภิปรายปัญหาหรือตอบปัญหาในสาขาวิชาศิลปศึกษาได้อย่างชัดเจน ทิศนะของนักศึกษาและครูประจำการ คือสามารถอธิบายหลักการจัดภาพได้

5. **ด้านการบริการชุมชน** กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นแตกต่างกันคือ อาจารย์เห็นว่ามีความสำคัญอยู่ในเกณฑ์มากทุกข้อ นักศึกษาและครูประจำการเห็นสอดคล้องกันว่ามีความสำคัญอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง

6. **ด้านบุคลิกภาพ** กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นสอดคล้องกันว่ามีความสำคัญอยู่ในเกณฑ์มากเป็นส่วนใหญ่ ข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ มีจรรยาบรรณแห่งอาชีพคนมีน้ำใจ และศรัทธาในอาชีพคน

งานวิจัยต่างประเทศ

เบค (Beck 1967 : 127) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Pupils' Perception of Teacher Merit : A Factor Analysis of Five Postulate Dimentions." มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะของครูที่มีประสิทธิภาพ ตัวอย่างประชากรคือนักเรียนระดับ 6 จำนวน 2,108 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเรื่อง ครูของข้าพเจ้า ผลการวิจัยพบว่านักเรียนชอบครูที่มีลักษณะดังนี้

1. รัก และเอาใจใส่เด็กนักเรียน มีความเป็นกันเอง ให้ความอบอุ่นและช่วยเหลือนักเรียน
2. มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ได้อย่างชัดเจน
3. มีการใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน
4. มีระเบียบวินัย

มัสเซลลา และ รูเบน (Musella and Ruben 1968 : 137) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Student Opinion on College Teaching." มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาในวิทยาลัยครูที่ค่อมหาวิทยาลัย อัลบานี นิวยอร์ก โดยส่งแบบสอบถามไปให้นักศึกษาปีที่ 4 ทุกสาขา ได้รับคืน 394 ชุด ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะของอาจารย์ที่มีผลทำให้เกิดการส่งเสริมการใช้ความคิดของนักศึกษามากที่สุดคือ

1. มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาที่ตนสอน
2. มีทัศนคติที่ดีต่อนักศึกษา
3. มีความสามารถในการใช้คำถามได้เป็นอย่างดี
4. มีความสามารถในการพูด
5. มีความรู้ดี
6. จัดลำดับเนื้อหาวิชาที่สอนได้เป็นอย่างดี
7. มีความสามารถอภิปรายได้อย่างกว้างขวาง

เฮนจัม (Henjum 1969 : 143) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "A Study of Significance of Student Teacher's Personality Characteristics." มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ของครู ตัวอย่างประชากรคือ นักศึกษาคู ในมหาวิทยาลัยมิเนสโซต้า จำนวน 78 คน เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถามชื่อ "Gettel's Sixteen Personal Factor Questionnaire" ผลการวิจัยพบว่า ครูที่ดีควรมีความรู้และความรอบรู้ มีความกระตือรือร้น มีความพร้อมทางอารมณ์ ควบคุมตนเองได้ดี

เลห์แมนน์ และ มีเรนส์ (Lehmann and Mehrens 1971 : 136) ได้ร่วมกันเขียนหนังสือชื่อ "Educational Research Reading in Focus." ได้กล่าวถึงการวิจัยเกี่ยวกับลักษณะครูในอุดมคติ มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาวิทยาลัยเวสต์เทอร์นวอชิงตัน เขตต์ ตัวอย่างประชากรเป็นนักศึกษา จำนวน 443 คน ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะครูในอุดมคติ มีเกณฑ์สำคัญมากที่สุด 5 ประการ คือ

1. มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน ต้องมีความรู้อย่างกว้างขวาง ทั้งความรู้มูลฐานและสิ่งใหม่ๆ เกี่ยวกับวิชาที่ตนสอน
2. มีความสนใจในวิชาที่ตนสอนอย่างลึกซึ้ง มีความกระตือรือร้นค้นคว้าในวิชาที่ตนสอน
3. มีความยืดหยุ่นและสามารถกระตุ้นให้นักเรียนสนใจ และสนองความต้องการของนักเรียน
4. เตรียมการสอนในวิชาที่ตนสอน กำหนดหัวข้อและวัตถุประสงค์ของวิชาที่สอน
5. ใช้ภาษาได้ถูกต้องเหมาะสม มีความสามารถในการอธิบายได้อย่างชัดเจน สอนโดยคำนึงถึงระดับความสามารถของนักเรียน

โอเดน (Oden 1972 : 194) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Personality Profiles of Successful Inner-City Teachers and The Appropriateness of Response of Pre-Service Teachers of Similar and Differing Profiles to Simulated Inner City Classroom Situations." มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบุคลิกลักษณะของครูที่ได้รับการประเมินว่าเป็นผู้มีประสิทธิภาพในการสอน ตัวอย่างประชากรถูกเลือกโดย นักเรียน ครู และครูใหญ่ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัด โดยเลือกครูผู้ที่เห็นว่ามีประสิทธิภาพมากที่สุดจำนวน 5 คนจากครูทั้งโรงเรียน ครูที่ได้รับเลือกจะทำแบบทดสอบบุคลิกภาพ ผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีประสิทธิภาพนั้นต้องเป็นคนที่สุขุม เยือกเย็น มีความสามารถในการตอบสนองดี ทำงานด้วยความแคล่วคล่องว่องไว และรักษาเอกลักษณ์ของความเป็นครูไว้ได้ดี มีความทะเยอทะยานชอบใฝ่หาความรู้เสมอ

โอเปิล (Opal 1974 : 4306A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "An Effective Teacher Profile." มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาและพัฒนาลักษณะครูที่มีประสิทธิภาพ โดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะครูที่ต้องการ ตัวอย่างประชากรคือ นักเรียนจาก โรงเรียนในรัฐยูธาร์ 6 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ต้องการครูที่สามารถช่วยเหลือนักเรียนได้ ไม่มีลักษณะเผด็จการ เป็นกันเองกับนักเรียนและเป็น ที่เชื่อถือของนักเรียน มีความรู้ดีและมีวิธีการสอนดี

กริช และ คอสติน (Grush and Costin 1975 : 55-56) ได้ทำการ วิจัยเรื่อง "A Student as Consumer of Teaching Process" มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาพฤติกรรมและบุคลิกลักษณะที่มีประสิทธิภาพของครู ตัวอย่างประชากรคือ นักศึกษาในมหาวิทยาลัย อิลลินอยส์ จำนวน 1,378 คน มีวิธีดำเนินการวิจัยโดย ให้นักศึกษาทำแบบสอบถามเกี่ยวกับบุคลิกภาพของครูในตอนต้นภาคเรียนและตอนปลายภาค เรียน แล้วทำแบบประเมินพฤติกรรมครู ผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับบุคลิกภาพของครู มีความสัมพันธ์กับการประเมินทักษะ และพฤติกรรมของครู และ พบว่าตามความคิดเห็นของนักศึกษา ลักษณะที่สำคัญของอาจารย์คือ การเป็นผู้มีความ เชื่อมั่นในตนเอง เป็นผู้นำที่ขยันขันแข็ง มีความสามารถ และความกระตือรือร้นใน คำนการเรียนการสอน มีความซื่อสัตย์สุจริต น่าไว้วางใจ รักษาสัญญาที่ให้ไว้กับ นักศึกษาเสมอ เป็นคนใจกว้างเข้าใจนักศึกษาได้ดี ควบคุมกิจกรรมในชั้นเรียนโดยการ ให้อำนาจปรึกษาแนะนำ ตลอดจนชี้แจงวัตถุประสงค์ แล้วเปิดโอกาสให้มีการอภิปราย ถกเถียงกันในชั้นเรียน สามารถควบคุมชั้นเรียนได้ สนับสนุนและกระตุ้นให้นักเรียนกล้า แสดงความคิดเห็น ให้ความรู้แก่นักเรียนได้ทันต่อเหตุการณ์และเป็นความรู้ใหม่ๆ และ เป็นคนมีอารมณ์ขัน

วอทรูบา และ ไรท์ (Wotruba and Wright 1975 : 653-661) ได้ร่วมกันทำวิจัยเรื่อง "How to Develop a Teacher-Rating Scale Instrument." มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการในการพัฒนาปรับปรุงเครื่องมือประเมิน ประสิทธิภาพในการสอนของอาจารย์ กลุ่มตัวอย่างประชากรประกอบด้วย ผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษามหาวิทยาลัยซานดิเอโก เครื่องมือเป็นแบบประเมินประสิทธิภาพ ของอาจารย์ ผลการวิจัยพบว่าตัวอย่างประชากรทั้ง 3 กลุ่ม มีความเห็นว่า ลักษณะ

ของอาจารย์ที่สำคัญได้แก่ การมีความรู้กว้างขวางถูกต้องทันสมัย และรู้อย่างแท้จริง ส่งเสริมให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็น ความกระตือรือร้นในวิชาที่ตนสอน ส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่ม สามารถอธิบายให้เข้าใจง่าย ยกตัวอย่างให้เห็นชัดเจน ช่วยเหลือนักศึกษาทั้งในและนอกห้องเรียน สร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนให้เป็นไปอย่างมีชีวิตชีวา มีความยุติธรรมในการประเมินผลการเรียนของนักเรียน มีความสนใจในการสอน อุปกรณ์การสอน บุคลิกภาพ บรรยากาศในชั้นเรียน มีทัศนคติที่ดีต่อนักศึกษาและต่อวิชาที่สอน

จากงานวิจัยต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศดังที่กล่าวมาแล้ว อาจกล่าวได้ว่า ทั้งครูศิลปะและครูในสายวิชาอื่นๆ ควรมีลักษณะที่ดีในด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ควรมีบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ มีความรู้และความสามารถในการสอน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งมีแนวทางที่ดีในการวัดผลประเมินผลด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย